

30. A 19. század eszméi: liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus

Kónya Szofi 2025A

Szemponatok	Liberalizmus	Nacionalizmus	Konzervativizmus
Kor:	Egyik kiemelkedő alakja: John Stuart Mill 19. sz.-i angol filozófus és közgazdász. A 18. sz.-ban alakult ki, de a 19. sz.-ban terjedt el (társadalmi változások a korban). Ny-Eu.	A 19. sz. első felében bontakozott ki Európában, a nagy francia forradalom hatására. A 20. században szélsőséges formája az olasz fasizmus és a német nemzetiszocializmus → ekkor komoly konfliktusokat okoz a nemzetek között.	Egyik megteremtője: Edmund Burke 18. sz.-i angol filozófus A 18. sz. végén alakult ki a francia forradalom ellenhatásaként, de a 19. sz.-ban terjedt el. A Szent Szövetség (1815, I. Ferenc osztrák császár, I. Sándor orosz cár, III. Frigyes Vilmos porosz király) fő ideológiái: dinasztikus abszolutizmus, konzervativizmus.
Fő jellemzők:	Legfontosabb az egyén szabadsága, amellyel addig rendelkezik, amíg mások egyéni szabadságában kárt nem tesz. Fő alanya az egyén. Az egyéni jogok fontosabbak, mint a közérdek. Szembemegy a rendi (középkori) kiváltságokkal. Eszmeisége a felvilágosodásra vezethető vissza.	Fő alanya a nemzet, melyet közös kultúra, történelem és nyelv köt össze. Nagy szerepe van a „nemzeti dicsőségnek”. Nemzeti jelképek, nemzeti intézmények (pl. Magyar Nemzeti Múzeum (1802), Nemzeti Színház (1837)). Megteremti a modern nemzetet. Fejleszti egy nemzet kulturális életét.	A liberalizmusra és a „pusztító forradalmakra” adott válasz. Lassú, organikus fejlődés, forradalomellenesség, fennálló szokások megőrzése, a múlt tiszteletben tartása, közösség szerepe, egyenjogúság elutasítása.
Terjedés:	Az 1789-es francia forradalom és a napóleoni háborúknak köszönhető. Napoleon törvénykönyvével (Code Napoleon / Code Civil) elterjeszti a civil / polgári jogot, pl. az állami esküvőt és a válás lehetőségét.	A napóleoni háborúk során (~1800–1814/15): felerősödik a megszállt területek nacionalizmusa. Fro.: minta és ellenségkép. Számos művészeti alkotásban fejeződik ki (pl. Delacroix: <i>A szabadság vezeti a népet</i> ; Munkácsy M.: <i>Honfoglalás</i> stb.).	A liberalizmussal párhuzamosan, annak ellensúlyozásaképpen, inkább nagy hatalmi, arisztokrata körökben. Angliában kiemelkedő társadalmi bázissal és politikai kultúrával rendelkezett.
Gazdasági céljai:	<ul style="list-style-type: none"> • Magántulajdon biztosítása • Szabad verseny a gazdaságban (állam ~ éjjeliőr) • Önszabályozó mechanizmus • Σ: létrejön a kapitalizmus 	<ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti piac megteremtése • Ehhez állami beavatkozás szükséges (pl. védővámok kivétele) 	
Főbb értékei:	<ul style="list-style-type: none"> • Az egyén a fontos • Egyenjogúság • Polgári szabadságjogok • Tolerancia: a másik ember véleménye tiszteletben tartandó • Közteherviselés • Alkotmányosság abszolút monarchia elvetése • Népképviselési demokrácia 	<ul style="list-style-type: none"> • Népi hagyományok ápolása • A politikai hatalom forrása a nemzet, nem az uralkodó • Az egyéni szabadság a nemzet szabadságával együtt történik • Célja: nemzetállam létrejötte → függetlenségi mozgalmak • Nemzethez irányuló hűség fontos • Saját nemzeti értékeit megbecsüli, de másokét nem nyomja el (ha igen: sovinizmus) 	<ul style="list-style-type: none"> • Rendezett, nyugodt, szerves fejlődést szeretne • Értékek mentése (bevált intézmények, meglévő fejlesztések, vallások, hagyományok tisztelete) • A társadalmi hierarchia fenntartandó, lassan oldandó • Társadalmi szerződés elvetése • Kompromisszumkeresés

A nemzet szó jelentése ebben a korban megváltozott. Ekkor már nem csak a nemesekre vonatkozik, mint a középkorban

A 19. sz.-ban liberális államok: Nagy-Britannia, Hollandia és Svájc (cenzusos választójog, népképviselés, hatalmi ágak megosztása)

A kor feudális rendszerével (társadalmával) a nacionalizmus és a liberalizmus élesen szemben áll:

A 19. század első felében mindkettő általában egybefonódott (pl. a reformkori liberális magyar nemesség tevékenysége) és forradalmi eszmének számított

Mindhárom eszme

- Európa nyugati felében terjedt el a 18–19. században, elterjedésük fontos mozgatórugói voltak az ipari forradalom által indukált társadalmi és gazdasági változások
- Közös célok: nemzetársak jogegyenlősége, az alkotmányos állam (népszuverenitás, ellenőrzött hatalom)
- Összefügg a 19. század első felének eu.-i nagyhatalmi politikájával: Napóleon (lib., nac.) / Szent Szöv. (konz.)
- Meghatározója lett a 19. századi pártrendszerek megszületésének